

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Erik Karlsson

Att bibehålla hemmet vid sin sambos bortgång
En komparation mellan Sverige och Norge på familjerättens
område

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Uppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Marie Göransson

Termin: VT 2015

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRORD	3
FÖRKORTNINGAR OCH BEGREPP	4
1 INLEDNING	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte, frågeställningar och avgränsning	5
1.3 Metod och material	6
1.4 Forskningsläge	7
1.5 Disposition	7
2 SAMBODEFINITIONEN	9
2.1 Sverige	9
2.2 Norge	9
2.2.1 Husstandsfelleskapsloven	10
2.2.2 Arvelova	10
3 UTGÅNGSPUNKTEN VID SAMBOFÖRHÅLLANDETS UPPLÖSNING	11
3.1 Sverige	11
3.1.1 Bodelning	11
3.1.2 Samboegendom	12
3.2 Norge	13
3.2.1 Äganderätten som utgångspunkt	13
3.2.2 Arvsrätt efter sambo	13
4 ÖVERTAGANDE AV BOSTAD OCH BOHAG	15
4.1 Sverige	15
4.1.1 Övertaganderätt genom bodelning	15
4.1.2 Övertagande utan bodelning	17
4.2 Norge	18

5	ATT KVARBLI I OSKIFTAT BO	21
6	ANALYS	23
6.1	Utgångspunkten för samboförhållandets upplösning	23
6.2	Övertagande av bostad och bohag	24
6.2.1	Prövningen	24
6.2.2	Skillnader i övertaganderätten	26
6.3	Att kvarbli i oskiftat bo	28
6.4	Avslutande slutsatser	29
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	31

Summary

What are the possibilities for a surviving cohabitant to keep the mutual home undivided? The possibilities, which the surviving cohabitant has, varies depending on whether he or she is covered by Swedish law or by the law of the neighboring country Norway. This leads to interesting questions on the differences between the regulations in the two countries.

The Swedish legal system is based on a solution which includes a dividing of the home of the cohabitants, an apparent difference from the Norwegian basis. This dissimilarity influences the differences of outcome for the surviving cohabitant between the two countries. The dividing of the home according to Swedish law may act as a basic protection for the surviving cohabitant, which doesn't exist in the Norwegian legal system. The Norwegian regulation, which allows the surviving cohabitant to stay in a non-divided home, does though offer a more extensive protection than the one a Swedish cohabitant may have.

In both countries the consequences of the departure of a cohabitant partner depends on the features of the relationship. Common for both countries is that factors such as mutual children and the ownership over property are of importance to the surviving cohabitant.

The right to take over the ownership over the mutual home are regulated in both countries and are equivalent to one another, although made up differently. The property, which may be taken over by the surviving cohabitant is of wider assortment in Norway than in Sweden. The Swedish regulation of dividing the home may though be of advantage to the surviving cohabitant and permit him or her ownership over property of the deceased, without demand on payment. The different solutions leads to different possibilities for the surviving cohabitant to keep the home undivided.

Sammanfattning

Vilka möjligheter har en efterlevande sambo vid sin sambos bortgång att bibehålla det gemensamma hemmet intakt? Möjligheterna för den efterlevande sambon varierar beroende på om denne omfattas av antingen den svenska rätten eller grannlandet Norges rättsordning, vilket ger upphov till intressanta frågeställningar om skillnaderna länderna emellan.

Den svenska rätten grundar sig i en utgångspunkt som inbegriper en bodelning av sambornas egendom, en tydlig diskrepans mot den norska utgångspunkten. Denna diskrepans genomsyrar resultat skillnaderna för en efterlevande sambo länderna emellan. Bodelningen enligt svensk rätt kan innebära ett grundskydd som saknas en sambo i Norge. Den norska rättens reglering för efterlevande sambo att kvarbli i oskiftat bo medför dock ett mer omfattande skydd än vad en svensk sambo kan åtnjuta.

I båda länderna beror konsekvenserna av en sambos bortgång på samboförhållandets karaktär. Gemensamt för respektive land är att faktorer som gemensamma barn och egendomsförhållandena samborna emellan har betydelse för den efterlevande sambon.

Övertaganderätten till parets bostad och bohag är regleringar som finns i respektive land och dessa motsvarar varandra väl, men är uppbyggda på olika sätt. Den egendom som kan övertas av efterlevande sambo i Norge är av större omfattning än den som en efterlevande sambo i Sverige har möjlighet till. I Sverige kan dock bodelningsreglerna gynna den efterlevande sambon och låta denne tillgodogöra sig av den andre sambons egendom, utan ersättning. Detta ger i sin tur olika konsekvenser för den efterlevande sambon att bibehålla boet intakt.

Förord

Att skriva denna uppsats har varit både utmanande och spännande. Den har gett mig som juridik studerande en inblick i hur förloppet vid större och mer varaktiga rättsutredningar ser ut samt en fördjupad förståelse för olika tillvägagångssätt i att utforma regleringar på ett specifikt rättsområde. Som ett ständigt stöd under uppsatsskrivandet har min handledare Marie Göransson varit och jag vill därför tacka henne för denna ständiga support.

Lund

Den 20 maj 2015

Förkortningar och begrepp

Sambolag	SamboL
Arvelova	Lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m.
Husstandsfellesskapsloven	Lov 4. juli 1991 nr. 45 om rett till felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører
Skifteloven	Lov 21. februar om skifte
Kr	Svenska kronor

Begreppen *sambo i Norge* och *sambo i Sverige* har i uppsatsen brukats för att tydligt särskilja på den norska och den svenska rättsordningen.

Begreppen innebär inte något krav på nationalitet, utan innebär att sambon omfattas av norsk respektive svensk lag.

I Norge tillämpas sambobegreppet *samboer*. I uppsatsen tillämpas istället begreppet sambor genomgående. Detsamma gäller för det norska begreppet innbo som i uppsatsen har översatts till begreppet bohag och begreppet bolig som översatts till begreppet bostad.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Konsekvenserna av en sambos bortgång är för många par i samboförhållanden inte fullständigt klara. De svenska regleringarna för samboskapets upplösning är inte lika långtgående som de för äktenskap. Sambor har i jämförelse begränsade möjligheter att bibehålla det gemensamma hemmet intakt. I Norge har man andra regleringar för konsekvenserna av en sambos bortgång än i Sverige, själva utgångspunkterna i de båda länderna skiljer sig åt. Man har i Norge även en reglering som möjliggör för den efterlevande sambon att fördröja skiftet av det gemensamma hemmet och behålla boet intakt, en reglering som saknar svensk motsvarighet. Frågan som uppkommer vid en studie av de båda ländernas lagstiftning är vilka konsekvenser regleringarna får för sambornas gemensamma hems fortbestånd, i vilken grad det kommer att splittras eller bestå intakt.

1.2 Syfte, frågeställningar och avgränsning

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur konsekvenserna av en sambos bortgång skiljer sig för den efterlevande sambon i Sverige respektive grannlandet Norge. För att kunna göra detta krävs det även en jämförelse av regleringarnas utformning och en studie av vilka faktorer som har betydelse för den efterlevandes möjligheter. Genom en komparativ studie av de båda ländernas rättsliga regleringar kan man se vilka skillnader som föreligger och vad resultatet av de olika lagbestämmelserna blir. Detta kan sedan vid ett fortsatt arbete inom ämnet läggas till grund för frågeställningar om lämpligheten av en harmonisering länderna emellan.

Fokus i uppsatsen ligger på sambornas egendom och dess fördelning snarare än syftet med regleringarna. Anledningen till detta fokus är att på ett

avgränsat sätt kunna se skillnaderna rättssystemen emellan. Jag har valt att avgränsa mig från att undersöka verkningarna av eventuella testamenten med undantag för det lagstadgade krav som ett testamente kan utgöra i den norska arvsrätten. Likaså har jag valt att bortse från eventuella försäkringar som kan ge efterlevande till den avlidne ersättning vid sambons bortgång. Avgränsningen grundar sig på att ett eventuellt testamente och försäkring kan åsidosätta de verkningar och resultat lagbestämmelserna som undersöks. Det ska dock observeras att testamente och försäkringar givetvis spelar en viktig roll i praktiken. Uppsatsen ska utifrån dess angivna syfte besvara följande frågeställningar:

- 1) Vilka möjligheter har en sambo i Sverige respektive i Norge i jämförelse med varandra att behålla det gemensamma hemmet intakt vid sambos bortgång?
- 2) Hur skiljer sig regleringarna åt?
- 3) Hur skiljer sig resultaten av de olika utformade regleringarna åt?

1.3 Metod och material

För att kunna besvara ovan givna frågeställningar kommer jag att tillämpa en komparativ metod som går ut på att jämföra de olika regleringarna i respektive land. De norska och svenska regleringarna är olika utformade och därför är det av betydelse att jag vid arbetet med de norska regleringarna inte utgår från en juridisk metod som grundar sig på den svenska rätten, utan undersöker det främmande rättssystemet utifrån dess egen utformning. Parallellt kommer jag även att tillämpa en rättsdogmatisk metod.

Materialet jag genom dessa angreppssätt har tillgodogjort mig utgörs främst av lagtext och förarbeten för respektive rättssystem. Anledningen är att dessa rättskällor är av stor betydelse och har hög ställning i rättskällehierarkin i både Sverige och Norge. Det är framförallt proposition 1986/87:1 om äktenskapsbalk m.m. som har haft stor betydelse för framställningen av det svenska rättsläget. För framställningen av det norska rättsläget har ot.prp.nr.52 (1990-1991) om lov om rett til felles bolig og

innbo når husstandsfelleskap opphører og ot.prp.nr.73 (2007-2008) om lov om endringer i arveloven mv. (arv og uskifte for samboere) varit av vikt. Som komplement till dessa källor har jag även använt mig av doktrin på området för att på ett bättre sätt klargöra konsekvenser av och förhållanden i respektive rättssystem. Praxis har för utredningen störst betydelse för bedömningen om övertaganderätt till bostad och bohag. Det råder dock en brist på sådan praxis från de högsta instanserna i respektive land. Därför har praxis inte fått någon central roll som rättskälla, utan förarbetena är avgörande för bedömningen.

1.4 Forskningsläge

Det finns på området ett antal redogörelser för de olika nordiska regleringarna på familjerättens område att finna i nationella lagförarbeten och litterära sammanställningar. Det är ett väl utrett område, både vad gäller komparation och redogörelser för respektive lands rätt. Däremot finns det inte några djupgående analyser och slutsatser av hur rättsläget i de olika länderna förhåller sig till varandra. De mest framträdande författarna på området är i Sverige Margareta Brattström, Anna Singer och Anders Agell som har skrivit betydelsefulla verk på arvsrättens och familjerättens områden. Även Göran Lind är av betydelse med sina lagkommentarer till bland annat sambolagstiftningen. I Norge är motsvarande rättsvetenskapsmän inom området Tone Sverdrup, Peter Lødrup och John Asland. Det är också främst dessa författare vid sidan av förarbetena som jag har utgått från vid min utredning av området.

1.5 Disposition

Dispositionen i avhandlingen är upplagd för att på ett tydligt och klart sätt skilja mellan vad som gäller enligt svensk rätt och vad som gäller enligt norsk rätt. I analysen diskuteras informationen och jämförs, men även här

har målsättningen varit en tydlighet för att undvika förvirring rörande vad som är norsk rätt och vad som är svensk.

Efter det inledande kapitlet ges en inblick i vad som är utgångspunkterna vid ett samboförhållandes upplösning genom den ene sambons bortgång. Detta kapitel utgör således grunden för förfarandet vid upplösningen. För den svenska delen redogörs här även för begreppet samboegendom. På grund av att den norska utgångspunkten är delvis annorlunda än den svenska redogörs för motsvarigheten till det svenska begreppet samboegendom i kapitlen om övertaganderätt, kap. 4.2 och oskiftat bo, kap. 5. Vad Norge anbelangar redogörs dock även för den arvsrätt en efterlevande sambo har i detta kapitel. I det följande kapitel 4 beskrivs övertaganderätten till bostad och bohag för respektive land.

I det avslutande kapitel 5 kommer det att redogöras för möjligheten för efterlevande sambo att sitta i oskiftat bo. Detta kapitel behandlar dock bara den norska rätten, eftersom det inte finns någon motsvarande reglering i svensk rätt.

Analysen är uppdelad i fyra delar. Den första delen behandlar utgångspunkterna i de båda länderna. Den andra delen behandlar främst övertaganderätten. Kapitlet inleds med en jämförelse av den prövning som ska vidtas för övertaganderätten, följt av att resultat, skillnader och likheter av själva övertaganderätten diskuteras. Därefter behandlas den norska regleringen att kunna kvarbli i oskiftat bo i kapitel 5 för att slutligen följas upp av sammanbindande och avslutande slutsatser.

2 Sambodeinitionen

2.1 Sverige

Den svenska definitionen av sambo finns i 1 § sambolagen (2003:376) (SamboL) och gäller enligt 1 § 2 st. även för andra regleringar i svensk rätt för vilka begreppet sambo används. Ett samboförhållande består av två personer i ett samkönat eller olikkönat parförhållande med gemensamt hushåll som stadigvarande lever tillsammans. Vad gäller kravet på förhållandets varaktiga karaktär föreligger ingen minimitid som förhållandet ska ha varat. Vid kortare samboförhållanden är istället avsikten om ett långvarigt förhållande avgörande. Ingen av personerna får vara gift för att ett samboförhållande ska föreligga. Enligt propositionen till sambolagen innefattar ett samboförhållande normalt sett ett sexuellt samliv och ett samarbete rörande ekonomiska och alldagliga frågor inom ramen för det gemensamma hushållet.¹

2.2 Norge

Norge, till skillnad från Sverige, har ingen lag med ett enhetligt sambobegrepp. Som utgångspunkt kan dock sambobegreppet definieras som ett äktenskapsliknande förhållande med avsikt att bli varaktigt.² På grund av avsaknaden av en lagstadgad begreppsdefinition kommer här att redogöras för två lagar som påverkar samboförhållandets definition, dels för lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m. (arvelova), dels för lov 4. juli 1991 nr. 45 om rett till felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører (husstandsfellesskapsloven).

---

¹ Prop. 2002/03:80 s. 43f.

² Lødrup, Peter och Sverdrup, Tone: *Oversikt over familieretten*, Oslo 2014, s. 63.

2.2.1 Husstandsfelleskapsloven

Husstandsfelleskapsloven omfattar enligt § 1 två eller flera ogifta personer över 18 års ålder som lever tillsammans i en gemensam bostad med gemensamt hushåll och som delar på kostnaderna för hemmet.³ Lagen omfattar således inte enbart samboförhållanden, utan även flerpersonshushåll.⁴ Personerna skall för att omfattas av lagregleringen dessutom ha levt tillsammans i minst 2 år såvida de inte har haft, har eller väntar gemensamma barn.

2.2.2 Arvelova

Vilka som är sambos enligt arveloven definieras i lagens § 28 a. Det är två personer, samkönade eller olikkönade, över 18 år som lever tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden. De är inte gifta, registrerade partners eller sambo med någon annan. Det föreligger inte heller äktenskapshinder i form av närmare släktskap.

Prövningen om ett förhållande är äktenskapsliknande innebär en helhetsbedömning där hänsyn bland annat tas till om parterna är i en parrelation och har en gemensam ekonomi eller på annat sätt stöttar varandra ekonomiskt ur det längre tidsperspektivet. En gemensam ekonomi är dock ingen nödvändighet, men kan utgöra en faktor i bedömningen för att ett äktenskapsliknande förhållande föreligger. Lagstiftaren har i förarbetena uttryckligen tagit avstånd från vad som givits betydelse i praxis, nämligen förekomsten av en sexuell relation mellan parterna.⁵

---

³ NOU 1988:12 s. 7.

⁴ Ot.prp.nr.52 (1990-1991) s. 7.

⁵ Ot.prp.nr.73 (2007-2008) s. 46.

3 Utgångspunkten vid samboförhållandets upplösning

3.1 Sverige

3.1.1 Bodelning

Vid ett samboförhållandes upplösning ska det på begäran av någondera av samborna enligt 12 § SamboL ske en bodelning. Rätten att begära bodelning i situationen när den ene av samborna har gått bort är enligt 18 § 1 st. SamboL exklusiv för den efterlevande sambon. Bodelningen beskrivs i nästa stycke.

Enligt 14 § SamboL ska respektive sambos andel av det som utgör samboegendomen adderas samman och delas lika mellan samborna. Innan så sker ska dock de skulder som belöper på samboegendomen täckas, 13 § SamboL. Det innebär att man från värdet på den samboegendom som respektive sambo äger subtraherar värdet på de skulder som hänför sig till samboegendomen. Gällande skulder som inte hänför sig till samboegendomen ska dessa täckas av respektive sambos övriga tillgångar. Om den ene eller båda samborna har skulder som inte hänför sig till samboegendomen, men som överstiger värdet på sambons övriga tillgångar ska underskottet som inte kan täckas också subtraheras från värdet på sambons samboegendom.

Exempel. Lisa har samboegendom av ett värde på 200 000 kr och övriga tillgångar som uppgår till 50 000 kr. Lisa har skulder som hänför sig till samboegendomen som uppgår till 150 000 kr och skulder som inte hänför sig till samboegendomen som uppgår till 100 000 kr. Dessa skulder kan inte täckas av värdet på Lisas övriga tillgångar, utan det blir ett underskott på 50 000 kr. Detta underskott ska täckas av värdet på Lisas samboegendom, det vill säga att Lisas samboegendoms värde ska minskas med 150 000 kr för skulderna som hänför sig till samboegendomen och 50 000 kr för de

skulder som inte kan täckas av de övriga tillgångarna. Lisa kommer att tillföra 0 kr till det värde som ska delas mellan samborna.

Beroende på sambornas respektive skulder och tillgångar kan en efterlevande sambo gynnas av att begära bodelning. En sambo som är efterlevande till en partner med en större andel av samboegendomen och som saknade större skulder hänförlig till denna kan gynnas av en bodelning.⁶

I 18 § 2 st. SamboL har det utformats en regel för att garantera den efterlevande sambon en fortsatt dräglig tillvaro. Bestämmelsen ger den efterlevande sambon rätt att vid bodelningen få ut egendom som motsvarar minst två prisbasbelopp. Denna rätt att vid bodelningen få ut en minsta andel av samboegendomen har företräde framför både bröstarvingars och testamentstagares anspråk på vad som utgör samboegendom.⁷

3.1.2 Samboegendom

Samboegendomen som definieras i 3 § SamboL utgörs av den för paret gemensamma bostaden med tillhörande bohag. Egendomen ska för att utgöra samboegendom dessutom ha anskaffats för gemensamt bruk, det vill säga vid samboförhållandets inledande eller strax dessförinnan med avsikt att utnyttjas i förhållandet.⁸ Vad man som enskild egendom erhållit i form av gåva, i testamente och vad som har ersatt sådan egendom omfattas inte, 4 § SamboL. Även föremål som samborna avtalat bort genom samboavtal ska exkluderas från samboegendomen, 9 § 1 st. SamboL.

I samboegendomen inkluderas inte eventuell fritidsbostad, utan enbart bostad som är att anse som permanentbostad.⁹ Bil eller annat motordrivet fordon inkluderas inte heller i samboegendomen. Ett förslag om ett

---

⁶ Brattström, Margareta, Singer, Anna och Jänterä-Jareborg, Maarit: *Rätt arv: fördelning av kvarlåtenskap*, Uppsala 2011, s. 85.

⁷ Prop. 1986/87:1 s. 110.

⁸ Prop. 1986/87:1 s. 257.

⁹ Prop. 1986/87:1 s. 134 och 256.

inkluderande av sådan egendom var uppe för den nuvarande sambolagen, men lagstiftaren avslög detta. Bland en av anledningarna anfördes att ett sambobegrepp som omfattar bil skulle beroende på ägarförhållandena riskera att missgynna den svagare sambon.¹⁰

3.2 Norge

3.2.1 Äganderätten som utgångspunkt

Utgångspunkten för fördelningen av egendom vid samboskapets upplösning i Norge är att var och en av samborna tar den egendom de innehar med äganderätt och skiljs åt. Rätten till övertagande av bostad och bohag samt möjligheten att kvarbli i oskiftat bo kommer att redogöras för nedan.¹¹ Här kommer dock redogöras för ett relevant undantag från grundprincipen.

Undantaget från principen att var och en tar sitt kan aktualiseras om samboförhållandet har haft sådan utformning att den ene sambon under samboförhållandet på olika sätt har berikat den andre genom exempelvis hemarbete. Utgångspunkten att var och en tar sitt kan i det scenariot framstå som orimlig. Den sambo som i slutändan förlorar på att ha berikat den andre sambon under deras samboförhållande kan göra anspråk på vederlag från den andre sambon. Prövningen grundar sig på dels kravet att den ene sambon givit den andre en betydlig ekonomisk fördel, dels en rimlighetsbedömning.¹²

3.2.2 Arvsrätt efter sambo

Efterlevande sambo har också genom § 28 b arveloven givits en arvsrätt efter den avlidne sambon motsvarande 4 gånger det grundbelopp som i enlighet med § 1-4. lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd årligen

---

¹⁰ Prop. 2002/03:80 Sambolag, s. 31f.

¹¹ Lødrup, Peter och Sverdrup, Tone: *Familieretten*, Oslo 2011, s. 346f.

¹² Lødrup och Sverdrup: *Oversikt over familieretten*, s. 69 ff; Norges Høyesterrett 2011-09-19, Dom: HR-2011-1739-A. I : *Norsk Retstidende 176 årgång 2011 del II*, s. 1173.

fastställs av kungen. Det finns dock två alternativa förutsättningar för denna rätt att ta arv efter den avlidne sambon. Den första förutsättningen är att den efterlevande sambon har haft, har eller väntar barn med den avlidne. Om samborna inte uppfyller kravet på gemensamma barn kan den avlidne som alternativ förutsättning testamentera den efterlevande ett belopp motsvarande fyra basbelopp. För att en sådan föreskrift i testamente ska ha verkan krävs dock att paret har varit i ett samboförhållande i minst fem år innan dödsfallet. Om någon av de två alternativa förutsättningarna är uppfyllda har den efterlevande sambons anspråk företräde framför gemensamma och särkullbarns arvsrätt. Den arvsrätt en efterlevande sambo som uppfyller kravet på gemensamma barn med den avlidne har rätt till enligt § 28 b arveloven kan begränsas genom testamente. En förutsättning är dock att den efterlevande sambon har fått ta del av testamentet innan testatorns bortgång.

4 Övertagande av bostad och bohag

4.1 Sverige

Rätten att göra anspråk på att ta över bostad eller bohag som tillhör den avlidne är liksom rätten att begära bodelning exklusiv för den efterlevande sambon. Arvingarna efter den avlidne har inte någon sådan möjlighet och de kan således varken begära bodelning eller övertagande av egendom som tillhör den efterlevande sambon.¹³

4.1.1 Övertaganderätt genom bodelning

Vid ett samboförhållandes upplösning stadgar 16 § 2 st. SamboL en rätt för den sambo som har störst behov av den gemensamma bostaden eller dess bohag att få egendomen på sin lott vid bodelningen. Den övertagande sambons lott avräknas i motsvarande mån med egendomens värde, såvida detta inte är ringa. En förutsättning för en sådan övertaganderätt är förutom kravet på bäst behov, att övertagandet även med hänsyn till omständigheterna i övrigt är skäligt.

En helhetsbedömning av omständigheterna i det enskilda fallet skall vidtas där den efterlevande sambons behov av övertagande skall vägas mot motstående skäl. Vid behovsbedömningen ska man särskilt beakta att sambon är efterlevande och eventuell vårdnad om gemensamma barn. På grund av att det förespråkas en helhetsbedömning i förarbetena kan även andra omständigheter än de som angetts i förarbetena vägas in i bedömningen.¹⁴ Vidare skall det vägas in sådana fakta som att den efterlevande sambon lider av funktionshinder eller ett sjukdomstillstånd av

---

¹³ Brattström, Singer och Jänterä-Jareborg a.a. s. 85.

¹⁴ Prop. 1986/87:1 s. 179 och 264.

svårare och varaktig art, vilka är omständigheter som talar starkt för den efterlevande sambons övertaganderätt.¹⁵

Att övertagandet med hänsyn till omständigheterna i övrigt skall vara skäligt, innebär att man förutom den övertagande sambons behov av bostaden även ska beakta ekonomisk hänsyn för den andre sambon som äger bostaden. Vad gäller den ekonomiska hänsyn som ska tas hänvisas tillbaka till propositionen till den numera upphävda lagen (1959:157) med särskilda bestämmelser om makars gemensamma bostad som föregick äktenskapsbalken.¹⁶ I denna proposition förespråkas att det vid en bodelning där den ene av makarna får bostaden på sin lott är av betydelse att anstånd med betalningen för bostaden enbart ges när synnerliga skäl föreligger. Detta för att undvika att den överlåtande maken orsakas negativa ekonomiska konsekvenser på grund av uppskjutet anstånd.¹⁷

Förutom ekonomisk hänsyn för den sambo som överlåter bostaden ska det även beaktas om den överlåtande sambon har ett affektionsvärde till bostaden. Sådant kan exempelvis föreligga till familjehem och släktgårdar. I förarbetena redogörs dock för detta endast i förhållande till när samboförhållandet upplöses genom separation, det vill säga att båda samborna är i livet.¹⁸

Bedömningen för övertagande av bohaget görs på samma sätt som för bostaden. Att en sambo får ta över den gemensamma bostaden torde inte innebära en självklarhet att även få ta över bohaget eller i vart fall inte hela detta. Ofta kan det dock anses rimligt att den sambo som tar över bostaden även tar över sådan del av bohaget som behövs för dess användning.¹⁹

---

¹⁵ Eriksson, Anders: *Den nya familjerätten: makars och sambors egendomsförhållanden, bodelning och arv 2014* Vanda, s. 48 och 63.

¹⁶ Prop. 1986/87:1 s. 179 och 264; Se Prop. 1959:70.

¹⁷ Prop. 1959:70 s. 28 och 36.

¹⁸ Prop. 1986/87:1 s. 179. och 264.

¹⁹ Prop. 1986/87:1 s. 180 och 264.

Om en efterlevande sambo begär bodelning för att enligt 16 § sambolagen få bostad eller bohag på sin lott tillämpas samtliga bodelningsregler. Det innebär att både den efterlevande sambon och arvingarna till den avlidne kan åberopa jämningsregeln i 15 § SamboL.²⁰ Bestämmelsen är även tillämplig vid upplösning av ett samboförhållande på grund av en sambos bortgång.²¹ Den ger upphov till ett frånsteg från den egendomsutjämning som är konsekvensen av en bodelning. Ifall bodelningen ger ett resultat som med hänsyn till dels förhållandets varaktighet, dels övriga omständigheter är att anse som oskäligt kan detta jämkas.²²

Rätten att överta bostad eller bohag enligt 16 § SamboL är inte villkorslös, utan den efterlevande sambon får såvida inte bostaden eller bohaget är av ringa värde kompensera för övertagandet. Ersättning i likvida medel kan ske om den efterlevande sambon vill. Likaså kan även säkerhet ställas och ge den efterlevande sambon anstånd med betalningen.²³

4.1.2 Övertagande utan bodelning

22 § SamboL ger en sambo vid samboförhållandets upplösning möjligheten att ta över hyresrätt eller bostadsrätt som brukats av samborna gemensamt, men som inte utgör samboegendom. Det bohag som finns i hyres- eller bostadsrätten omfattas inte av övertaganderätten.²⁴ En bostad som den avlidne har erhållit genom gåva eller testamente med särskilt villkor om att den skall utgöra enskild egendom är också utesluten från eventuellt övertagande. Däremot åsidosätts eventuella samboavtal hänförliga till 9 § SamboL som reglerar att hyres- eller bostadsrätten inte skall omfattas av bodelningen.²⁵ Bestämmelsen har med andra ord en tvingande verkan.²⁶ En

---

²⁰ Agell, Anders och Brattström, Margareta: *Äktenskap Samboende Partnerskap*, Uppsala 2011, s. 286.

²¹ Prop. 2002/03:80 s. 51f.

²² Prop. 1986/87:1 s. 262.

²³ Prop. 2002/03:80 s. 53.

²⁴ Brattström, Singer, Jänterä-Jareborg *a.a.* s. 87.

²⁵ SOU 1999:104 s. 350.

²⁶ Agell och Brattström *a.a.* s. 282.

förutsättning för övertaganderätten enligt regleringen i 22 § är att den sambo som gör anspråk på övertagande är i störst behov av den gemensamma bostaden och att ett övertagande även med hänsyn till omständigheterna i övrigt kan anses skäligt. Denna prövning motsvarar den som gäller för 16 § SamboL.²⁷

Till skillnad från 16 § tillkommer dock ett krav på att synnerliga skäl ska föreligga om den efterlevande sambon saknar gemensamma barn med den avlidne. Detta innebär en restriktiv tillämpning av övertaganderätten. Det medför också att den intresseavvägning som ska tillämpas mellan den efterlevande sambon och den avlidnes arvingar skall utmynna i ett tydligt resultat till den efterlevandes fördel baserat på starka grunder av framförallt social karaktär.

I förarbetena till den upphävda lagen (1973:651) om ogifta samboendes gemensamma bostad föreskrivs att om den sambo som innehar hyresrätt som utgör sambornas bostad har avlidit torde den efterlevande i regel uppnå kraven på synnerliga skäl.²⁸ Att den efterlevande sambon lider av allvarliga funktionshinder för vilka bostaden samborna har levt i har anpassats kan också utgöra synnerliga skäl.²⁹ Den övertagande sambon skall enligt 22 § 3 st. SamboL kompensera för övertagandet genom antingen avräkning vid andelsberäkningen eller betalning med likvida medel. Anstånd med betalningen kan ske mot säkerhet av den efterlevande sambon.

4.2 Norge

Förutsatt att särskilda grunder föreligger ger § 2 husstandsfellesskapsloven medlemmarna i ett hushåll rätten att med företräde framför den avlidnes arvingar överta den gemensamma bostaden samt det vanliga bohaget. Vid bedömningen av övertaganderätten ansåg lagstiftaren att det inte skulle

---

²⁷ Prop. 1986/87:1 s. 268 och s. 264.

²⁸ Prop. 1973:32 s. 169; Jfr prop. 1986/87:1 s. 268.

²⁹ Eriksson a.a. s. 64.

föreligga ett krav på att samägande av bostaden och bohaget för övertaganderätt, främst med hänsyn till eventuella barn.³⁰

Bedömningen ska ta hänsyn till dels de övriga i hushållsgemenskapens behov, dels behovet som arvingarna efter den avlidne har. Denna bedömning måste mynna ut i att särskild hänsyn sätter efterlevande hushållsmedlem framför arvingarna för att ett övertagande ska bli aktuellt. Faktorer som att den efterlevande sambon ska ha vårdnaden om eventuella barn, dennes möjligheter till ett fortsatt drägligt liv och förhållandets längd är sådana som ska beaktas. I övrigt skall det också beaktas om egendomen enbart tillhör den avlidne eller är samägd samt eventuella avtal medlemmarna emellan om egendomsfördelningen. Att egendomen tillhört den avlidne sambon ska med anledning av dessa faktorer ges särskild betydelse vid bedömningen.

Den efterlevandes behov ska sedermera vägas mot de intressen arvingarna efter den avlidne har. Som exempel anges i propositionen om bostaden efter den avlidne utgör en familjebostad för arvingarna eller att arbete lagts ned på den.³¹ Avtal mellan samborna om egendomsfördelningen ska tillmätas vikt, men hur mycket vikt beror på en bedömning av avtalet. Ett avtal som åsidosätter den ene sambons rättigheter och sätter den andre i bättre läge tillmäts således mindre betydelse.

Vid bedömningen om övertaganderätt till bohag skall också beaktas ifall hushållsgemenskapen upplösts genom sambos bortfall eller genom separation. Vid ett dödsfall finns det i allmänhet starkare skäl för att låta efterlevande sambo ta över gemensamt bohag än vid separation.³² I de fall då sambos lever med gemensamma barn anger lagstiftaren det vara naturligt

---

³⁰ Ot.prp.nr.52 (1990-1991) s. 15.

³¹ Ot.prp.nr.52(1990-1991) s. 22f; Jfr Hågoland lagmannsrett 2006-06-20, Dom: LH-2006-13629 s. 4.

³² Ot.prp.nr.52(1990-1991) s. 15.

för den efterlevande sambon att vid den andre sambons bortfall ta över bostad och vanligt bohag.³³

Omfattningen av övertaganderätten sträcker sig till det gemensamma hemmet och bostaden. Den inkluderar således inte fritidsbostad såvida inte denna också anses utgöra gemensam bostad på grund av hög bruksfrekvens. Den gemensamma bostaden skall ha använts i huvudsak som sambornas bostad, men det ställs inte krav på en uteslutande sådan användning.³⁴ Det ställs heller inte krav på att egendomen skall vara anskaffad för gemensamt bruk. Övertaganderätten omfattar även så kallat vanligt bohag, vilket innebär det normala bohaget för en vanlig familj.³⁵

När efterlevande sambo tar över egendom efter avliden sambo föreligger en skyldighet enligt § 65 lov 21. februar om skifte (skifteloven), till vilken § 2 st. 2 husstandsfellesskapsloven hänvisar, att kompensera för den egendom efterlevande sambo tar över. Vad gäller övertagande av bostaden föreligger samma ersättningskyldighet. Arvingarna efter den avlidne måste dock acceptera att ha ett anspråk på den efterlevande sambon bundet till en panträtt i egendomen, § 65 st. 2 skifteloven.³⁶

---

³³ Ot.prp.nr.52(1990-1991) s. 12.

³⁴ Ot.prp.nr.52 (1990-1991) s. 23.

³⁵ Lødrup och Sverdrup: *Familieretten*, s. 153.

³⁶ Lødrup och Sverdrup: *Oversikt over familieretten*, s. 72

5 Att kvarbli i oskiftat bo

Enligt § 28 c arveloven har en efterlevande norsk sambo, som oppfyller i lagen ställda krav, en rätt att sitta kvar i det oskiftade boet efter den avlidne partnern. Det är enbart en efterlevande sambo som har haft, har eller väntar barn med den avlidne som har denna rätt. För sambos som dels har gemensamma barn och dels särkullbarn efter den avlidne krävs särkullbarnens samtycke för att den efterlevande sambon ska ha denna rätt.³⁷

Ett oskiftat bo innebär för den efterlevande sambon att dödsboet inte skiftas enligt de vanliga reglerna, utan att skiftet skjuts upp och en del av egendomen förblir oskiftad hos den efterlevande sambon.³⁸ Detta betyder att den efterlevande sambon tar över den gemensamma bostaden, även om denna förvärvades av den avlidne sambon innan samboförhållandet.³⁹ Arvelovens bohagsbegrepp omfattar inte personliga tillhörigheter såsom kläder och smycken samt hjälpredskap. Inte heller samlingsobjekt i form av exempelvis konstföremål skall enligt förarbetena innefattas i begreppet.⁴⁰

Den lösning som ansvarigt departement för lagförslaget vid sina överläggningar kom fram till var den lämpligaste och praktiskt mest lättförståeliga är att den efterlevande sambon även ska ta över den först avlidne sambons alla skulder. Alternativet som departementet inte fann lämpligt vore att fördela skulderna utefter vilken egendom de hänför sig till. Som en direkt följd av detta ansågs det vara mest rimligt att den efterlevande sambon också skulle ges rätten att behålla den egendom som de största skulderna hänför sig till. Därför omfattar rätten att sitta i oskiftat bo förutom permanentbostad och bohag även eventuellt fritidshus, dess tillhörande bohag och bil.⁴¹

---

³⁷ Ot.prp.nr.73 (2007-2008) s. 40f.

³⁸ Høringsnotat 22. januar 2007 s. 28.

³⁹ Eeg, Thomas: ”Samboeres arve- og uskifterettslige stilling”. I: *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål* 2010 s. 49.

⁴⁰ Ot.prp.nr.73 (2007-2008) s. 48.

⁴¹ Ot.prp.nr.73 (2007-2008) s. 40f.

För en eventuell bil som har använts i samboförhållandet torde det inte vara ett nödvändigt krav att den i praktiken har använts av båda samborna. Den inkluderas snarare i lagens definition i § 28 c arveloven såvida den har brukats för sådana ärenden som matinköp, skjuts av barn och dylikt, även om den bara har framförts av den ene sambon.⁴²

Departementet såg dock att lösningen att efterlevande sambo ska ta över den avlidnes skulder, trots mest lämplig för de flesta samboskap, i vissa fall kan få följder som i gemene mans ögon är att anse som ologiska. För den efterlevande sambon kan det exempelvis anses orimligt att denne skall ta över alla skulder, oavsett deras uppkomst. För arvingarna kan det i motsvarande mån anses märkligt att den efterlevande sambon ges rätt att bli kvar i ett värdefullt oskiftat bo utan större hänförliga skulder.

Vad gäller den möjliga problematiken för efterlevande sambo anförde departementet att en lösning för denne i sådana fall vore att överhuvudtaget inte utnyttja möjligheten att sitta i oskiftat bo. Vad gäller den möjliga situationen för arvingarna fann departementet att ett sådant problem endast kan aktualiseras i de fall då samboparet uppfyller rekvisitet på gemensamma barn. Om det inte finns eller fanns gemensamma barn ansåg departementet det antagligt att den avlidne sambons vilja skulle gå ut på att prioritera den efterlevande sambon. Departementet menar på att sambos i annat fall kan reglera sådan egendomsfördelning genom testamente.⁴³

---

⁴² Eeg, Thomas a.a. s. 51.

⁴³ Ot.prp.nr.73 (2007-2008) s. 40f.

6 Analys

6.1 Utgångspunkten för samboförhållandets upplösning

Den norska utgångspunkten för efterlevande sambo att lämna det gemensamma boet samman med sina tillhörigheter motsvarar den svenska lösningen i det fall efterlevande sambo inte begär bodelning. Så torde resultatet också bli när den efterlevande sambon äger den huvudsakliga delen av samboegendomen. Begär den efterlevande sambon istället bodelning kan istället en delning av den efterlevande sambons och dödsboets egendom åstadkommas, vilket inte är en möjlighet i Norge. Den efterlevande sambon i Sverige har med rätten till bodelning alltså som utgångspunkt en bättre förutsättning att bibehålla boet intakt.

Vid antagandet av denna slutsats kan man dock inte bortse från den arvsrätt på 4 grundbelopp som en efterlevande norsk sambo kan ha rätt till efter sin avlidne partner. Det orsakar i sig en överföring av egendom från den avlidne sambons tillgångar till den efterlevande, utan hänsyn till eventuella bröstarvingar efter den avlidne. Denna arvsrätt kan således fylla en motsvarande funktion till den svenska bodelningen. I och med att arvsrätten i § 28 b arveloven kräver att gemensamma barn finns eller har funnits, alternativt att förhållandet varat i minst fem år och att arvet testamenterats till den efterlevande blir antalet samboförhållanden som omfattas i jämförelse med den svenska regleringen dock snävare.

Den svenska regleringen i 18 § 2 st. SamboL om rätten att vid bodelning erhålla minst två prisbasbelopp utgör liksom § 28 b arveloven en grundläggande skyddsregel för den efterlevande sambon. Skillnaderna är dock stora. Medan den svenska regleringen är tillämplig för ett brett spektrum av samboförhållanden gäller inte detsamma för den norska arvsrätten för efterlevande sambo. Den svenska regeln aktualiseras dock enbart vid bodelningen, vilket följderna av belyses i nästa stycke.

Om den efterlevande sambon i Sverige inte har ett intresse av en bodelning på grund av att den skulle missgynna denne kan den norska regleringen om rätt till arv ge större möjlighet att bibehålla det gemensamma hemmet intakt. Den efterlevande sambon i Norge tillförsäkras ett arv efter den avlidne oberoende av hur egendomsförhållandena samborna emellan ser ut. Det ska också observeras att när en efterlevande svensk sambo istället begär bodelning aktualiseras även möjligheten för den avlidnes arvingar att åberopa jämkningsregeln i 15 § sambolagen. Detta kan beroende på förhållandets varaktighet ge ett jämkat utfall som närmar sig den norska utgångspunkten för egendomsförhållandet vid samboförhållandets upplösning. Vid ett längre förhållande kan emellertid bodelningen i ett rikt hushåll ge bättre utslag för den efterlevande sambon än arvsrätten i Norge.

6.2 Övertagande av bostad och bohag

6.2.1 Prövningen

Prövningarna för övertaganderätt går i båda länderna ut på en värdering av den efterlevandes behov som ställs mot arvingarnas intressen. För den norska regleringen är det föreskrivet att särskild hänsyn skall tala för ett övertagande av efterlevande sambo. I Sverige är det istället gällande att den efterlevande sambon ska finnas ha störst behov av egendomen och att övertagandet med hänsyn till omständigheterna i övrigt ska vara skäligt.

Prövningarna i respektive land av efterlevande sambos behov av att ta över bostad respektive bohag grundar sig på ungefär samma faktorer. I båda länderna är vårdnaden av barn en stark faktor som talar för den efterlevande sambons behov. I Norge förespråkas det att man ska beakta vilka förutsättningar den efterlevande sambon har till ett fortsatt drägligt liv, medan man i Sverige förespråkar att det ska beaktas om den efterlevande lider av någon sjukdom eller handikapp. Även faktorn att sambon är efterlevande talar för den dennes sak. Sammantaget kan man sluta sig till att

bedömningen av den efterlevandes intresse och behov i de båda länderna grundar sig på samma faktorer.

I de svenska förarbetena är det inte klart huruvida den avlidnes släktingars intressen ska beaktas eller ej. Frågan är om det utifrån 1986 års förarbeten är rimligt att beakta de ekonomiska och affektiva konsekvenserna av ett anstånd med betalningen och ett övertagande kan få för den avlidnes arvingar. Det vore olämpligt att inte fästa någon uppmärksamhet vid att det i förarbetena förespråkas att lydelsen av regleringarna i 16 och 22 §§ SamboL innebär att sådan hänsyn ska tas. I dagens samhälle torde det dock i större grad vara aktuellt att vid bedömningen beakta affektionsvärdet för arvingarna till den avlidne än de ekonomiska konsekvenserna ett anstånd med betalningen för bostaden kan få. Detta också eftersom specificeringen av den ekonomiska hänsyn som ska vidtas hänför sig längre tillbaka i tiden och är mer avlägsen från sambolagen i antalet hänvisningar från förarbetena från 1986 än förespråkandet av affektionsvärdets beaktande.⁴⁴ För att bringa klarhet skulle det behövas ett uttalande från högsta instans.

I Norge står det klart att den efterlevande sambons intresse ska vägas mot intresset hos den avlidnes arvingar. Det ska härmed beaktas faktorer såsom affektionsvärdet till bostaden, exempelvis om denna utgör ett familjehem för arvingarna. Avtal samborna emellan och om den avlidne var ensam ägare ska också beaktas. Avtal mellan samborna och eventuellt ensamägande förespråkas inte beaktas i de svenska regleringarna. Detta beror dock på att det enbart är 22 § SamboL som kan omfatta bostad som inte anskaffats för gemensamt bruk eller uteslutits från samboegendomen genom ett avtal enligt 9 § SamboL. Övertaganderätten är således för svenskt vidkommande begränsad genom andra lösningar än genom den bredare bedömning som föreskrivs i norsk rätt.

---

⁴⁴ Se avsnitt 4.1 i uppsatsen.

Sammantaget utgår således prövningen av efterlevande sambos rätt att ta över den gemensamma bostaden och bohaget i de båda länderna från samma faktorer. Vid beaktande av kraven för att efterlevande sambo ska ha rätt till övertagande tycks regleringarna också ställa likvärdiga krav på den efterlevande sambons behov av bostaden. Det skulle dock krävas en mer djupgående analys och mer praxis från de högsta instanserna för att närmare med säkerhet kunna fastslå värderingen av olika faktorer i respektive land.

Vad som är anmärkningsvärt är att det i Sverige vid brist på gemensamma barn uppställs krav på synnerliga skäl för ett övertagande av den gemensamma bostaden enligt 22 § sambolagen. I Norge har faktorn avsaknad av barn en betydelse, men det ökar inte lagstiftarens påbjudna restriktivitet av lagbestämmelsen såsom i Sverige. Att den sambo som innehar lägenheten avlidit torde dock ha påverkan för efterlevande svenske sambons möjlighet att nå upp till kravet på synnerliga skäl. Kravet på synnerliga skäl i jämförelse med den norska regleringens krav på särskild hänsyn utmynnar i slutsatsen att kraven på en efterlevande för att ta över bostaden ställs högre i Sverige än i Norge vid avsaknad av gemensamma barn.⁴⁵

6.2.2 Skillnader i övertaganderätten

Själva bedömningarna för övertaganderätten framstår i länderna som likvärdiga, men det finns skillnader i lagregleringarna som orsakar en diskrepans för dels vilken egendom som omfattas av övertaganderätten, dels för vilka sambos som omfattas. Den svenska sambolagens definition är i huvudsak snävare än den som uppställs i husstandsfellesskapsloven då den sistnämnda inte ställer krav på att de samboende har varit i ett äktenskapsliknande förhållande. För att omfattas av husstandsfellesskapsloven krävs dock att förhållandet varat i minst 2 år, såvida kravet på gemensamma barn inte är uppfyllt. I Sverige är en avsikt om att förhållandet ska ha varaktighet tillräckligt.

---

⁴⁵ Se avsnitt 4.1.2 om synnerliga skäl i 22 § sambolagen.

Följderna av detta blir för sambos att ett antal förhållanden utesluts från den norska regleringen i jämförelse med den svenska. Förhållanden på ålderns höst torde vara ett exempel. För de som omfattas av den norska regleringen må denna ge ett gott skydd, men för de som exkluderas är situationen en annan. De har att luta sig på skyddsreglerna om möjligt vederlag, vilka inte torde omfatta flertalet sambos på grund av kravet att berikandet ska utgöra en betydlig ekonomisk fördel.

Rätten att enligt husstandsfellesskapsloven ta över sambornas gemensamma bostad och bohag är inte som den svenska regleringen i sambolagen begränsad till egendom som anskaffats för gemensamt bruk, vilket ger den efterlevande sambon i Norge större möjligheter att bevara hushållet intakt efter sambons bortgång. 22 § sambolagen stadgar samma möjlighet för en efterlevande sambo i Sverige, men i jämförelse är denna ytterst begränsad. Dessutom ställs krav på synnerliga skäl för den efterlevande svenske sambons övertaganderätt vid avsaknad av barn. I jämförelse med Norge är detta ett mer gynnsamt krav för förhållanden under 2 års varaktighet, eftersom sådana inte omfattas av husstandsfellesskapsloven. I de fall förhållandet varat längre än 2 år har dock den svenske sambon ett lagstadgat högre krav på sig för övertaganderätt. Sambon i norsk rätt har sammantaget en övertaganderätt för större del av den egendom som inte anskaffats för gemensamt bruk än vad sambon i svensk rätt har. Detta ger den sambo som omfattas av norsk lag en bättre möjlighet att bibehålla boet intakt, förutsatt att förhållandet har varat längre än 2 år eller att kravet på gemensamma barn är uppfyllt.

Vid ovan förda resonemang måste dock beaktas diskrepansen att den efterlevande sambon i Sverige kan begära bodelning och därigenom tillgodose sig av den gemensamma bostaden och bohaget, förutsatt att dessa anskaffats för gemensamt bruk. Den svenske sambon kan genom bodelningen tillgodogöra sig egendom utan att behöva ersätta dödsboet för denna, vilket enligt utgångspunkten i Norge inte är möjligt. Bostaden torde

dock i regel utgöra den största tillgången i samboegendomen och ett övertagande av den således i regel kräva ersättningsutlägg från den efterlevande.

Vad som omfattas av övertaganderätten är i stort detsamma i respektive land. Vad som kan utgöra en diskrepans är att det i husstandsfellesskapsloven stadgas att det enbart är vanligt bohag som omfattas. Definitionen av vanligt bohag, vad som utgör det normala bohaget i ett hem, stämmer till stor del överens med den svenska definitionen av bohag. Diskrepans vad gäller mer exklusiva föremål som inte förekommer i varje hem kan dock förväntas föreligga. Sådan skillnad kan dock uteslutas påverka komparationen.

6.3 Att kvarbli i oskiftat bo

Rätten att kvarbli i oskiftat bo, vilket regleras i § 28 c arveloven saknar motsvarighet i den svenska sambolagen. Möjligheten att kvarbli i oskiftat bo skiljer sig på ett antal sätt från de svenska regleringarna. Regleringen omfattar enbart de sambos som har, har haft eller väntar barn, vilket avgränsar den till ett specificerat urval av samboförhållanden. Den svenska regleringen gör inte någon motsvarande avgränsning av sambobegreppet, utan är betydligt mer omfattande. Rätten till bodelning sätter inte heller ut några krav på att gemensamma barn skall finnas med i bilden och den svenska regleringen kan på så sätt vara mer gynnsam för att hålla boet intakt.

För de som däremot omfattas av arvelovens krav för att sitta i oskiftat bo innebär detta att den efterlevande sambon kan bevara det gemensamma hemmet i stor grad intakt. Boet omfattar till skillnad från sambolagen även bil och fritidshus som använts för gemensamt bruk. Anledningen till detta är den norska lösningen att den efterlevande sambon även tar över den avlidnes skulder. I Sverige är systemet med bodelning istället vilande på att

skulderna skall vara täckta av vardera sambons tillgångars värde innan likadelningen av samboegendomens återstående värde. Grunden till skillnaderna ligger således i de respektive rättssystemens grundläggande utgångspunkter och uppbyggnad.

För att komma i närheten av samma utslag i Sverige som lösningen med oskiftat bo i Norge kan man tänka sig situationen att både den gemensamma bostaden och bohaget införskaffats av den avlidne sambon för gemensamt bruk. Den efterlevande sambon kan genom bodelningen tillgodogöra sig en stor mängd egendom, men eftersom bodelningen innebär en delning av egendomen kommer den efterlevande sambons sida förvärva hälften vid bodelningen. Utslaget blir således aldrig detsamma.

Man måste givetvis även beakta den efterlevande sambons faktiska möjlighet att ta över den avlidnes skulder. Detta ger att en efterlevande sambo i Norge visserligen som utgångspunkt har en möjlighet att bibehålla boet intakt, men att man vid beaktande av de praktiska konsekvenserna kan utesluta fall då detta inte är gynnsamt och önskvärt för den efterlevande sambon. I det läget att den avlidne har stora skulder kan det vara mer gynnsamt att vara efterlevande sambo i Sverige. En sådan slutsats är dock inte allmänt giltig, utan beroende av till vilken egendom skulderna hänförs sig till och av den avlidnes tillgångar utöver samboegendomen.

6.4 Avslutande slutsatser

De respektive ländernas olika lösningar ger olika resultat beroende på dels samboförhållandets karaktär och egenskaper, dels den efterlevande sambons egendomsförhållanden gentemot den avlidne sambon. Det går av denna anledning inte att sluta sig till vilken av rättsordningarna som i allmänhet är mest gynnsam för den efterlevande sambons möjligheter att bibehålla det gemensamma hemmet och dess tillgångar intakt. Däremot går det att dra följande slutsatser.

Den svenska bodelningen kan beroende på den efterlevande sambons ägandeförhållanden utgöra en form av grundtrygghet för den efterlevande sambons möjlighet att bibehålla boet intakt. Denna trygghet torde gälla för flertalet av de par som titulerar sig som sambos. Utöver denna trygghet finns regleringarna om att överta bostad och bohag som ett andra skydd för den efterlevande sambons möjlighet att bibehålla boet. Grundtryggheten för den efterlevande sambon i Norge beror i stort på samboförhållandets karaktär och den efterlevandes personliga förmögenhet. Ifall sambon uppfyller i regleringarna givna krav ger detta goda möjligheter att bibehålla boet intakt, i många fall bättre än i Sverige. Uppfyller man inte kraven står den efterlevande sambon dock ganska skyddslös.

Käll- och litteraturförteckning

Källor

Tryckta källor

Sverige

Statens offentliga utredningar
SOU 1999:104 Nya samboregler

Propositioner

Prop. 1959:70 Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag med särskilda bestämmelser om makars gemensamma bostad
Prop. 1973:32 Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i giftermålsbalken, m.m.
Regeringens proposition 1986/87:1 om äktenskapsbalk m.m.
Regeringens proposition 2002/03:80 Ny sambolag

Norge

Norges offentlige utredninger
NOU 1988:12 Husstandsfellesskap

Høringsnotat

Høringsnotat 22. Januar 2007 Forslag om endringer i arveloven – rett til arv og uskifte for samboere

Proposijoner

Ot.prp.nr.52 (1990-1991) Om lov om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører
Ot.prp.nr.73 (2007-2008) Om lov om endringer i arveloven mv. (arv og uskifte for samboere)

Rettsfall

Norges Høyesterett 2011-09-19 Dom: HR-2011-1739-A I: *Norsk Retstidende 176 årgång 2011 del II*

Litteratur

Agell, Anders och Brattström, Margareta: *Äktenskap Samboende Partnerskap*, 5:e upplagan, Uppsala 2011

Brattström, Margareta, Singer, Anna och Jänträ-Jareborg, Maarit: *Rätt arv: fördelning av kvarlåtenskap*, 3:e upplagan, Uppsala 2011

Eriksson, Anders: *Den nya familjerätten: makars och sambors egendomsförhållanden, bodelning och arv*, 10:e upplagan, 2014 Vanda

Lødrup, Peter och Sverdrup, Tone: *Familieretten*, 7:e upplagan, 2011 Oslo

Lødrup, Peter och Sverdrup, Tone: *Oversikt over familieretten*, 4:e upplagan, Oslo 2014

Elektroniska källor

Eeg, Thomas: ”Samboeres arve- og uskifterettslige stilling”. I: *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål* 2010. Hämtad den 28 april 2015 från:

https://lovdata-no.ludwig.lub.lu.se:2443/pro/#document/JUS/eeg-t-2010-02/KAPITTEL_1

Rättsfall

Hågoland lagmannsrett 2006-06-20 Dom: LH-2006-13629. Hämtad den 15 maj 2015 från: <https://lovdata.no/pro/#document/LHSIV/avgjorelse/lh-2006-13629?searchResultContext=1086>